ISBN: 978-9940-46-049-5

EĞİTİM BİLİMLERİ

IVPE 2020

EĞİTİM BİLİMLERİ

Teori, Güncel Araştırmalar ve Yeni Eğilimler

Doç.Dr. Harun Şahin

IVPE 2020

EĞİTİM BİLİMLERİ

Teori, Güncel Araştırmalar ve Yeni Eğilimler

Editör
Doç. Dr. Harun ŞAHİN

Editör
Doç. Dr. Harun ŞAHİN

Birinci Baskı •© Ekim 2020 /Cetinje-Karadağ

ISBN • 978-9940-46-049-5

© copyright All Rights Reserved

web: www.ivpe.me

Tel. +382 41 234 709

e-mail: office@ivpe.me

Cetinje, Karadağ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ……..……..…I

İÇİNDEKİLER……..…..II

HAKEMLER……..VI

BÖLÜM I

Havva YAMAN& Burcu ANILAN

FEN BİLİMLERİ DERSİNDE ETKİNLİK TEMELLİ DEĞER ÖĞRETİMİ: SORUMLULUK DEĞERİ ……..…….1

BÖLÜM II

Burcu ÖZER

PİYANO EĞİTİMİNDE ZİHİNSEL ÇALIŞMA VE EZBERLEMENİN ÖNEMİ……...23

BÖLÜM III

Gülşah SEVER

SUZUKİ YAKLAŞIMINDA TONALİZASYON KAVRAMI VE ÖRNEK ÇALIŞMALAR ……...…44

BÖLÜM IV

Harun TEPELİ & Gözde YÜKSEL

ANKARA'DA ÖZENGEN MÜZİK EĞİTİMİ VEREN KURUMLARA YÖNELİK ÇOK YÖNLÜ BİR İNCELEME ……..……**59**

BÖLÜM V

Muhammet İNCEAĞAÇ

EĞİTİMDE YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM VE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ……..…….78

BÖLÜM VI

Ömer Bilgehan SONSEL

AYFER TANRIVERDİ - VİYOLA METODU 1 VE ÖMER CAN - VİYOLA EĞİTİMİ 1 KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ …….87

BÖLÜM VII

Senim ÇENBERCİ

ÇALGI EĞİTİMİNDE GÜDÜLENMEYİ SAĞLAMAYA VE SÜRDÜRMEYE YÖNELİK YÖNTEMLER ……....100

BÖLÜM VIII

Tülay EKİCİ

SES EĞİTİMİNDE REPERTUVAR……...……112

BÖLÜM IX

Emine Aysın ŞENEL

ÖĞRENME HALKASI YAKLAŞIMI ……..138

BÖLÜM X

Ahmet Murat ELLEZ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ YARATICILIK DÜZEYLERİ ……....152

BÖLÜM XI

Sedef ÖZET& Figen KILIÇ

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA ÇOKLU ZEKA KURAMI TEMELLİ BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ ETKİNLİKLER ……168

BÖLÜM XII

Esra SUCU & Kibar AKTIN

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA ÇOCUK HAKLARI…… 196

BÖLÜM XIII

Ceyda AKILLI & Murat YILDIZ & Ali ATEŞ & Neslihan ATEŞ

VELİLERİN OKULLARDA YAŞADIKLARI ÇATIŞMALAR VE ÇATIŞMA YÖNETİM STRATEJİLERİNİN SOSYO-EKONOMİK FAKTÖRLER AÇISINDAN İNCELENMESİ……233

BÖLÜM XIV

Derya KAVGAOĞLU

YÜKSEKÖĞRETİMDE GRUP ARAŞTIRMASIYLA ÖĞRENME: BİR ÖĞRENME DENEYİMİ ANALİZİ…….... 250

BÖLÜM XV

Gülten Feryal GÜNDÜZ

META - DEĞERLENDİRME: PROGRAM DEĞERLENDİRMEDEKİ ÖNEMİ NEDİR VE NASIL YAPILMALIDIR?.....277

BÖLÜM XVI

Meltem GÖKDAĞ BALTAOĞLU

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMEN BEKLENTİLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ ……...298

BÖLÜM XVII

Mustafa ASLAN

SOSYO EKONOMİK DÜZEY VE CİNSİYET DEĞİŞKENLERİNİN ÇOCUĞUN PAYLAŞMA DEĞERİNE YANSIMASI…….……321

BÖLÜM XVIII

Ümit DURUK

FEN EĞİTİMİNDE AKTİF KATILIM VE OTANTİK ÖĞRENME ADINA YENİ YÖNELİMLER: REAPS MODELİNE İLİŞKİN BİR DERLEME ……....332

BÖLÜM XIX

Yavuz Selim BAYBURTLU

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ ETKİNLİKLERİN DİJİTAL OKURYAZARLIK BECERİSİNİ KARŞILAMA DÜZEYLERİ…….348

BÖLÜM XX

Ayşe Nur BULUT ÜNER& Güzin ÖZYILMAZ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLİMSEL SÜREÇ BECERİLERİ, FEN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK TUTUMLARI VE ÖZ YETERLİK İNANÇLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ ……..……..374

BÖLÜM XXI

Mehmet Şaban AKGÜL

BİR MESLEK OLARAK ÖĞRETMENLİK ……...…404

BÖLÜM XXII

Nurhüda SÖZEN &Levent ÖZİL

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI…….. 417

BÖLÜM XXIII

Seda SAKARYA & Gözde AKOĞLU

SÖZEL ÇALIŞMA BELLEĞİNİN GÖRSEL OKURYAZARLIK BECERİLERİNİ YORDAYICI ROLÜ.....……..…432

HAKEMLER

Prof. Dr. Erdal Canpolat, Fırat Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Işıl Tanrıseven, Marmara Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Zafer Gölen, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Hale Sucuoğlu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Harun Şahin, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Hüseyin Kotaman, Harran Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Neşe Özkal, Alanya Alaattin Keykubat Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Tuğba Karaaslan, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Tuncay Türkben, Aksaray Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Yasin Gökbulut, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Burcu Kalkanoğlu, Trabzon Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Doğan Güllü, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi, Emrah Tüncer, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Türkiye

Dr. Ahmet Murat Ellez, Dokuz eylül Üniversitesi, Türkiye

Dr. Çağla Serin Özparlak, Gazi Üniversitesi, Türkiye

Dr. Ömer Bilgehan Sonsel, Gazi Üniversitesi, Türkiye

BÖLÜM VI

AYFER TANRIVERDİ - VİYOLA METODU 1 VE ÖMER CAN - VİYOLA EĞİTİMİ 1 KİTAPLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

Dr. Ömer Bilgehan SONSEL

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
e-mail: bilgehansonsel@gazi.edu.tr, Orcid no: 0000-0001-5814-4363

1. Yaylı Çalgılar Ailesi ve Viyola

Çalgılar, fiziksel özellikleri ve çalınış şekillerine göre adlandırılmakta ve gruplandırılmaktadır. Bu özelliklere göre vurmalı çalgılar, üflemeli çalgılar, mızraplı çalgılar, yaylı çalgılar gibi çeşitli gruplara ayrılmaktadır. Telli çalgılardan titreşim elde etmek için kullanılan yay nedeni ile özellik kazanan çalgılara yaylı çalgılar denmekte, bu çalgı türlerinde titreşim, yayın tele sürtülmesi ile elde edilmektedir. Günümüzde yaylı çalgılar terimi daha çok keman ailesi içerisindeki keman, viyola, viyolonsel ve kontrbas için kullanılmaktadır (Say, 2005: 584).

Yaylı çalgılar ailesinin ikinci üyesi olan viyolanın doğuşu, diğer yaylı çalgılar gibi yaklaşık 15. yy. sonu ve 16. yy. başlarına tekabül etmektedir (Alizade, 2018: 41). Uzun bir yapısal ve müzikal gelişim sürecinden geçen viyolanın bugünkü formuna en yakın şekilde görülebileceği günümüze kadar gelebilmiş en eski tarihli sanat eseri, Gaudenzi Ferrari' nin 1534–1536 tarihleri arasında yaptığı bilinen "AngeliMusicanti" eseridir. Bu eserde tıpkı günümüzdeki gibi 4 telli ve bugünkü keman ailesine benzer şekilli enstrümanlar görülebilmektedir (Bahar, 2016: 1211). Günümüzde çalınan viyola çalgısı görünüşte kemandan pek farklı değildir ancak kemandan 1/7 oranında büyüktür. Viyola adının, 15. yüzyıldaki traubadur denilen gezgin çalgıcılardan geldiği düşünülmektedir. Çalgıya; Fransızca "viole" ya da "alto", İtalyanca "viola", İngilizce "viol", Almanca "bratsche" denmekte, boyutları ise 41cm - 45 cm aralığında değişmektedir (Yılmaz &Mustul, 2019: 108; Derican&Albuz, 2008: 36; Bulut &Özfındık, 2011: 75). Çalgının akordu kemana göre beş ses daha kalın olmakla birlikte viyolonsel ile aynıdır. Akordu kalın tellerden ince tellere göre do, sol, re ve la şeklindedir. Viyola için yazılan notalar üçüncü çizgi do anahtarına yazılmakta tiz pozisyonlarda okuma kolaylığı için sol anahtarı kullanılmaktadır. Ses rengi kemana göre daha kapalı olduğundan, buğulu ve gizemlidir. Tiz seslerde ise dramatik bir etkisi vardır (Bektaş, 2003: 97).

1.1. Viyola Eğitimi Tarihçesi ve Türkiye'deki Mevcut Durum

Çalgı eğitimi, müzik eğitiminin temellerinden biridir. Çalgı eğitimi sayesinde öğrenciler müzik bilgilerini geliştirme, dağar kazanma, disiplinli ve düzenli çalışmayı öğrenme ve birlikte müzik yapma fırsatı bulurlar

(Kalkanoğlu, 2020: 1042). Ülkemizde çalgı eğitimi, mesleki müzik eğitimi veren her kurumun öğretim programında yer almaktadır. Çalgı eğitimi süreci, eğitimciler tarafından mesleki hedefler dikkate alınarak, temel kuram ve kavramlar doğrultusunda planlanmaktadır. Çalgı eğitiminde amaç, en başta iyi bir öğretmen - öğrenci etkileşimi gözeterek, öğrenciye planlı çalışma, müzikal analiz yapabilme ve çalgısındaki teknikleri bilme, uygulama ve müzikal çalma ile kendilerini değerlendirebilme becerileri kazandırmaktır (Demirci, Parasız ve Gülüm, 2017: 32-33). 19. yüzyıla kadar Avrupa'da viyola eğitimcisi bulunmamakta, viyola sanatçıları keman tekniklerini ve metotlarını kullanarak kendi çabaları ile ilerlemeye çalışmaktadırlar. Dünyada ilk kez 1807'de Alessandra Rolla tarafından Milano Konservatuarı'nda viyola eğitimine başlanmış, takip eden yıllarda ise pek çok mesleki müzik okulunda viyola dersleri verilmiştir (Yazıcı, 2014: 40). Viyola çalgısının örgün eğitimde yer bulabilmesi Türkiye'de ancak 150 sene sonra olabilmiştir. Ankara Devlet Konservatuarı'nın kurulmasıyla 1936'dan sonra viyola kendine örgün eğitimde yer bulabilmiştir. Ancak bir viyola bölümü bulunmamakta, keman öğrencileri ikinci çalgı olarak viyola dersi de görmekte idi. Fakat viyolanın da solistlik gerektiren bir çalgı olması zamanla bir bölüm kurulmasını gerektirmiş ve 1957'de ilk resmi viyola dersi verilmeye başlanmıştır (Teomete, 1990: 106).

Viyola eğitiminde kullanılan yazılı materyaller üç ana kolda toplanmaktadır. Bunlar viyola tarihi ve fiziksel özellikleri gibi kuramsal bilgileri içeren kitap ve akademik yayınlar, konçerto, sonat, özgün eserler ve türkü düzenlemeleri gibi eserlerin yer aldığı albümler ve etütlerden oluşan ve viyoladaki teknik gelişime katkıda bulunan metotlardır. Bu materyallerin kullanımı viyola eğitimini daha da kolaylaştıran ve pekiştiren önemli bir unsurdur. Metotlar sayesinde çalgı (viyola) eğitiminde doğru duruş ve tutuş pozisyonu, sol el parmaklarının tel üzerindeki konumları, görevleri ve bu konular dâhilindeki etütler ve parçalar çalıştırılabilmektedir (Dinç, 2010: 457). Viyola metodları ve içerisinde yer alan etüdler, öğrencilerin teknik ve müzikal gelişimi açısından önem arz etmekle birlikte zorluk seviyelerine göre de çeşitlilik gösteren metot, etüt ve egzersiz kitapları eğitim sürecinde yapılan etkinliklerin temel öğretim materyalleridir (Bulut ve Özfındık, 2011: 79; Özçimen ve Burubatur, 2012: 187). Dünyada ve ülkemizde viyola alanında yazılmış kaynak sayısı çok sınırlı olmakla birlikte yapılan yayınların birçoğunun günümüzde baskısı bulunmamaktadır. Geçmişten beri eğitimciler, yaşanan bu kaynak sorununu çözebilmek için teknik ve yapısal benzerlikleri çok olan kemana yazılan materyallerden faydalanmışlardır. Varış, (2006: 682) bu konuda "fiziksel özellikleri bakımından daha büyük ve daha farklı bir çalgı olan viyolanın eğitiminde genellikle keman dağarcığının kullanıldığı gözlenmektedir" şeklinde belirtmiştir. Keman metotlarının viyola eğitiminde kullanılması kaynak eksikliğini büyük

ölçüde çözmektedir ancak her çalgının benzer yanları olduğu kadar eşsiz özellikleri de bulunmaktadır.Nefesli, yaylı ya da tuşlu tüm çalgıların çalma performanslarında birbirleri ile aynı olduğu kadar kendilerine özgü çeşitli teknik ilkeler bulunmaktadır (Okay ve Kurtaslan, 2013: 281).

1.2. Ayfer Tanrıverdi - Viyola Metot Kitapları ve Ömer Can Viyola Eğitimi Kitapları

Türkiye'de viyola eğitiminde 1990'lı yıllara kadar öğrenciler, öğretmenlerinden aldıkları keman etütlerini beş ses transpoze (aktarım) yapmak zorunda kalmışlardır. Bu durum viyola öğrencileri için oldukça zaman kaybı yaratmakta, öğrencinin ufak bir aktarım hatası, çalışılması gereken etüdün seyrini değiştireceği için ise kullanışlı bir yöntem olarak görülmemekteydi. Etüt kitaplarının hepsinin yabancı kaynaklar olması ve Türkiye'de baskısının olmaması ise öğrencilerin ana kaynaklara ulaşmasını imkansız kılmakta ve aktarım yöntemini kullanmalarını mecbur bırakmaktaydı. Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. F. Ayfer Tanrıverdi alanda yaşanan bu kaynak sıkıntısına çözüm getirmek amacı ile öğrenciliği boyunca öğretmenlerinden aldığı ve transpoze yaptığı keman etütlerini seviye sıralaması yapmış ve bu etütlerin yanına Türk Eğitim Müziği bestecilerinin ve kendinin de viyola için yazmış olduğu etütleri ekleyerek üç metot dizisi haline getirmiştir. Böylece hem müzik eğitimi anabilim dallarında bulunan eğitimci ve öğrenciler, hem de yeni açılmış olan güzel sanatlar liseleri müzik bölümlerinde bulunan eğitimci ve öğrenciler ilk defa bir viyola metot kitabından çalışma şansı bulmuştur. 2013 yılına kadar baskısı devam eden metotlarla yaklaşık yirmi nesil eğitim almış, bu neslin bir kısmı öğretmenlik hayatında da bu metotlarla eğitim vermiştir. 90'lı yıllarda atılan bu adam Türkiye'de viyola eğitimi için atılmış büyük bir adım olarak görülmektedir.

Köy Enstitüsü kökenli keman eğitimcisi ve sanatçısı olan Ömer Can, hayatı boyunca edindiği sanatçılık ve eğitimcilik birikimini aktarmak için, uluslararası keman metotlarından derlediği etütlerin yanısıra Türk Eğitim Müziği bestecilerinin ve kendinin yazmış olduğu etütleri de ekleyerek bir seviye sıralaması yapmış ve pozisyon sıralamasına göre sıralanan üç metot dizisi haline getirmiştir. Bu kitaplara ek olarak bir düetler kitabı, bir konçertolardan seçmeler kitabı, bir de günlük çalışmalar kitabı yazmıştır. Türk keman dağarı için büyük önem arz eden bu kitapların ilk üçü metot niteliğinde bulunmakta, diğerleri de öğrencilerin metotları çalışırken beslenebileceği ek kaynaklar görevini görmektedir. Can, 2013 yılında yazmış olduğu üç keman metodunu ve bir günlük çalışmalar kitabını viyolaya aktararak "Viyola Eğitimi I-II-III ve IV" kitaplarını çıkarmıştır. Böylece metodik anlamda viyola alanına ikinci kaynak kazandırılmıştır.

Alana kazandırılan her kaynak, öğrencilerin yetişmesi için büyük bir değer olmasının yanı sıra kendinden sonra yapılacak akademik çalışmalara da ışık tutmaktadır. Bu açıdan bu iki kitap dizisi de viyola alanı için oldukça önemli ve değerlidir. Viyola alanında büyük adımlar atılması ve birçok viyola eğitimcisi-sanatçısı yetiştirilmesi ne yazık ki günümüzde hala alanda eksiklikler bulunmasına engel olmamıştır. Birçok güzel sanatlar lisesinde, müzik eğitimi anabilim dallarında, güzel sanatlar fakültelerinde ve konservatuvarlarda alanı viyola olmayan (büyük oranda keman olan) eğitimciler viyola derslerini yürütmek zorunda kalmaktadır. Bu dersleri yürütmek zorunda kalan eğitimciler ise viyola dağarını doğal olarak tanımamakta ve kaynaklara nasıl yaklaşacaklarını bilememektedir. Bu noktada alana kazandırılan bu iki değerli dizinin içeriklerinin incelenmesi ve karşılaştırılması özellikle alan dışı öğretmenler başta olmak üzere viyola eğitimcileri ve öğrencileri için de kılavuz niteliği göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada viyola eğitiminde kullanılan bu metot dizilerinin tamamının yer alması mümkün olamayacağı için en önemli aşama olarak görünen başlangıç aşamasında kullanılan birinci kitaplar incelenmiştir.

2. Kitapların İncelenmesi ve Karşılaştırılması

2.1. Kitapların Künyeleri

Tablo 1. Kitapların Künyeleri

Kitapların Künyeleri	Ayfer Tanrıverdi - Viyola Metodu 1	Ömer Can - Viyola Eğitimi 1
Yayın Yılı	2013	2013
Yayınevi	İşbilen Yayınları	Evrensel Müzikevi
Baskı Sayısı	3. Baskı	1. Baskı
Sayfa Sayısı	91	93
Etüt Sayısı	161	220

Kitapların künyeleri Tablo 1. de verilmiştir. Tanrıverdi - Viyola Metodu 1 in ilk baskısı 90'lı yıllara dayanmaktadır. Ancak günümüzde erişilebilen baskısı 2013 yılında yapılan 3. baskısı olduğu için çalışmaya bu edisyonu dâhil edilmiş ve incelenmiştir. Tanrıverdi Viyola Metodu 1'de 161, Can Viyola Eğitimi 1'de ise 220 etüt-egzersiz yer almaktadır.

2.2. Kitaplarda Bulunan Etütlerin Tonalite/Makam Durumları

Tablo 2. Kitaplarda Bulunan Etütlerin Tonalite/Makam Durumları

Tonalite/Makam	Tonal		Makamsal		Toplam	
	f	*%*	*f*	*%*	*f*	*%*
Ayfer Tanrıverdi - Viyola Metodu 1	153	95,03	8	4,97	161	100
Ömer Can - Viyola Eğitimi 1	220	100	-	-	220	100

Tablo 2'de kitaplarda bulunan etütlerin tonalite/makam durumlarına yer verilmiştir. Buna göre Tanrıverdi Viyola Metodu 1'de yer alan etütlerin %95,03'ü tonal geri kalan %4,97'si ise makamsaldır. Makamsal etüt ve egzersizler eğitim müziğinde kullanılan en temel makamlardan hüseyni makamındadır. Metotta yer alan hüseyni etütler la, re ve mi kararlıdır. Can Viyola Eğitimi 1 incelendiğinde ise etütlerin tamamının tonal olduğu görülmektedir. Makamsal etüt ve egzersizler birinci kitapta yer almamaktadır.

2.3. Kitaplarda Yer Alan Etütlerin Besteci Çeşitliliği

Tablo 3. Ayfer Tanrıverdi - Viyola Metodu 1 Kitabında Yer Alan Etütlerin Bestecileri

Besteciler	Ayfer Tanrıverdi - Viyola Metodu 1	
	f	*%*
A. Tanrıverdi	89	55,3
F. Wohlfahrt	16	9,9
H. Sitt	13	8
B. Volmer	6	3,9
Halk Türküsü	6	3,9
F. Mazas	5	3,1
H. Schloming	4	2,5
E. Gironi	4	2,5
A. Albuz	4	2,5
M. Crickboom	2	1,2
A. Tanrıverdi - A. Albuz	2	1,2

A. Seybold	2	1,2
E. Depas	1	0,6
B. Campagnoli	1	0,6
L. Mozart	1	0,6
Wightl	1	0,6
Ö. Can	1	0,6
W. De Fesch	1	0,6
Sammartini	1	0,6
Alard	1	0,6
Toplam	**161**	**100**

Tablo 3.'te Tanrıverdi Viyola Metodu 1'de yer alan etütlerin besteci çeşitliliği gösterilmektedir. Üç kitaplık metot serinin ilk kitabı olan bu çalışmada 18 farklı besteciye ait etütler bulunmaktadır. 2 etüt A. Tanrıverdi ve A. Albuz'un birlikte yazmış oldukları etütler olup 6 etüt ise çeşitli Halk Türkülerinden viyolaya düzenlenmiş veya uyarlanmıştır. Metotta en çok eseri bulunan besteci metodun yazarı olan A. Tanrıverdi'dir. %9,9 ile F. Wohlfahrt ve %8 ile H. Sitt diğer en çok eserine yer verilmiş bestecilerdir. Sekiz farklı bestecinin ise birer etüdüne yer verilmiştir. Besteci çeşitliliğine bakıldığında viyola başlangıç eğitiminde en sık kullanılan metotların bestecileri olduğu ve bu bestecilere ait etütlerin de başlangıç eğitiminde en çok kullanılan etütler olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Ömer Can - Viyola Eğitimi I Kitabında Yer Alan Etütlerin Bestecileri

Besteciler	**Ömer Can - Viyola Eğitimi I**	
	f	***%***
Ö. Can	169	76,8
Mazas	7	3,1
Pracht	7	3,1
Wolfhart	6	2,6
Hohmann	4	1,8
Crickboom	3	1,3
H. Sitt	3	1,3
Joachim - Moser	3	1,3

Alman Halk Şarkısı	2	0,9
Campagnoli	2	0,9
B. Bartok	2	0,9
L. Auer	1	0,5
D. Alard	1	0,5
C. Orff	1	0,5
Handel	1	0,5
D. Alard - L. Berg	1	0,5
Ch. deBeriot	1	0,5
E. Kreuz	1	0,5
O. Schnirlin	1	0,5
L. Spohr	1	0,5
E. Depas	1	0,5
H. Schloming	1	0,5
I. Pleyel	1	0,5
Toplam	**220**	**100**

Tablo 4.'te Can Viyola Eğitimi 1'de yer alan etütlerin besteci çeşitliliği gösterilmektedir. Can, %76,8'i kendi bestelerinden oluşan bu metotta 22 farklı bestecinin etüt ve egzersizlerine yer vermiştir. Bir etüt D. Alard ve L. Berg tarafından birlikte bestelenmiş bu yüzden besteci çeşitliliğine Alard bir kez dâhil edilmiştir. Can Viyola Eğitimi 1 kitabında metodun yazarından sonra etütlerine en çok yer verilen besteciler yedişer etütle Mazas ve Pracht olmuştur. On iki bestecinin birer etüdünün yer aldığı kitapta başlangıç metotlarında en çok kullanılan etütlerin derlendiği ve sıralandığı görülmektedir.

2.4. Kitaplarda Bulunan Etütlerin Solo/Düet Durumları

Tablo 5. Kitaplarda Bulunan Etütlerin Solo/Düet Durumları

Solo / düet durumları	Ayfer Tanrıverdi - Viyola Metodu 1		Ömer Can - Viyola Eğitimi 1	
	f	***%***	***f***	***%***
Solo	143	88,8	182	82,7
Düet	18	11,2	38	17,3
Toplam	161	100	220	100

Birlikte çalmak özellikle başlangıç seviyesinde olan bir öğrenci için oldukça önemli bir etkinliktir. Eşzamanlı müzik yapma yaklaşımı, işbirlikçi öğretime dayalı sorumluluğun ve farkındalığın yüksek olduğu bir öğrenme biçimidir. Bu yaklaşım davranışların, öğretmen ve öğrencinin eşzamanlı olarak birlikte çalması yolu ile kazandırılmasını amaçlamaktadır (Erten & Çilden, 2018: 256). İki kişinin eşzamanlı birlikte seslendirmesi etüt ve eserlerde düet olarak adlandırılmaktadır. Bu yaklaşımda öğrenci sürekli öğretmenin gözetimi altındadır ve seslendirilen süre boyunca hem görsel hem işitsel anlamda öğretmenini model alarak kendini kontrol edebilir. Çalgı eğitimcisi de ders süresince öğrenciye kendi çalgısı ile eşlik ederken, istenilen davranışların olmadığı esnada müdahale edebilir ve hatalı icra tekrar edilebilir (Öner, 2020: 13).

Kitaplarda bulunan etütlerin solo/düet durumlarının yer aldığı Tablo 5.te iki kitabın da hemen hemen yakın sonuçlarının olduğu görülmektedir. Tanrıverdi Viyola Metodu 1'de düetlerin tüm etütlere oranı %11,2 iken, Can Viyola Eğitimi 1'de bu oran %17,3'tür. Her iki eğitimci de birlikte çalmanın başlangıç çalgı eğitimindeki önemini metotlarında yer vererek göstermişlerdir.

2.5. Kitaplarda Bulunan Etütlerin Tek seslilik/Çift seslilik Durumları

Tablo 6. Kitaplarda Bulunan Etütlerin Tek seslilik / Çift seslilik Durumları

Tek seslililk/ çift seslilik durumları	Ayfer Tanrıverdi - Viyola Metodu 1		Ömer Can - Viyola Eğitimi 1	
	f	%	*f*	%
Tek sesli	158	98,1	188	85,5
Çift sesli	3	1,9	32	14,5
Toplam	161	100	220	100

Viyolada çift sesli çalmak, yayın aynı anda iki tele sürterek farklı iki sesi oluşturması ile oluşmaktadır. Çift ses çalışmaları, çalgı eğitiminde sol elin doğru konumlandırılması ve iyi bir entonasyon temeli için oldukça önemlidir. Aynı anda iki sesin, hem kendileri arasında hem de tonda kalarak tınlamalarını sağlamak büyük bir sorun olduğu için çift ses çalışmalarında doğru bir entonasyon yakalamak oldukça zordur. Çift sesi oluşturan seslerden her birinin bir önceki sese ya da seslere göre doğru tınıda olması ve bu iki sesin kendi aralarında kaynaşması gerekmektedir (Özer, 2006: 15). Ancak çift sesli çalışmalar için acele edilmemesi gerekmektedir. Öğrencilerin ilk önce tek bir tel üzerinde pürüzsüz ve kaliteli ses üretebilmesi, bu dengeyi yakalayabildikten sonra ise iki tel üzerinde kaliteli ve pürüzsüz ses üretebilmesi hedeflenmektedir. Acele edilen bir çift ses eğitimi, öğrenciye faydadan çok zarar sağlayabilecek, hem sağ eli hem sol elindeki gelişimi tamamlanmadan büyük teknik problemler yaratabilecektir. Bu noktada çift ses etütleri başlangıç eğitimini takip eden süreçte yer almaktadır.

Tablo 6.'da kitaplarda bulunan etütlerin tek seslilik/çift seslilik durumları gösterilmektedir. Buna göre Tanrıverdi Viyola Metodu 1'de %1,9'luk bir dilim çift sesli etütlerden oluşurken, Can Viyola Eğitimi 1'de %14,5'lik bir dilim çift sesli etütlerden oluşmaktadır. Aradaki bu fark ise kitaplarda yer alan toplam etüt sayısı ile ilgili olabilmektedir. Can Viyola Eğitimi 1 kitabının sonlarında yer alan bazı etütler Tanrıverdi Viyola Metodu 2'de yer almaktadır. Yani iki kitabın başlangıç noktaları aynı ancak varış noktaları aynı değildir. Bu noktada varış noktalarına geldiklerinde kazandırdıkları teknik ilerleme de eşit olmamaktadır.

2.6. Kitaplarda Bulunan Etütlerin İçerdiği Sağ ve Sol El Teknikleri

Tablo 7. Kitaplarda Bulunan Etütlerin İçerdiği Sağ ve Sol El Teknikleri

Sağ ve Sol El Teknikleri		**Ayfer Tanrıverdi - Viyola Metodu 1**	**Ömer Can - Viyola Eğitimi 1**
		f	***f***
Sağ el teknikleri	Legato	77	141
	Detaşe	84	142
	Müzikal dinamikler (f, mf, p, cresc, decresc vb.)	18	23
	Staccato	5	40
	Bağlı staccato	1	9
	Tek etüt içerisinde yayın farklı bölümlerinde çalma (BY, ÜY, AY)	41	53
	Akor çalma	12	5
	Vurgu	8	4
Sol El Teknikleri	Süslemeler (trill, mordan, çarpma vb.)	2	2
	Pozisyonda kalarak 4. parmak uzatma	4	2
	Parmak tutma	14	93
	Beşli aralık çalmak için parmağı iki tel üzerine yerleştirme	6	13

Sağ ve sol el teknikleri yaylı çalgı çalmanın en önemli ve temel unsurlarıdır. Doğru bir teknik, çalgı eğitimi serüveninin şeklini oluşturacağı için çok titizlikle ve acele etmeden kazandırılmalıdır. Bu noktada metotlar ve dolayısıyla etüt-egzersizler büyük önem kazanmaktadır. Bir etüt-egzersiz sadece bir teknik kazanımı içerdiği gibi birden fazla kazanım da içerebilmektedir. Viyola eğitiminde sağ el yay tekniklerinden ilk öğretilenler legato ve detaşedir. Legato, İtalyanca bağlı çalma anlamına gelmekte, bir yayda birkaç sesin çalınması ile gerçekleştirilmektedir. Nota birimlerinin kullanılan yay alanına dengeli bir şekilde dağılımı bu teknik açısından önemlidir (Kapçak & Çilden, 2012: 275). Detaşe ise, birbirini izleyen sesleri veya notaları belirgin yay değiştirimleriyle birbirinden ayırarak çalma olarak ifade edilir. Detaşe (bağsız) çalarken her ses veya her nota için ayrı bir yay kullanılmaktadır (Alpagut, 2005: 2). Bu iki teknik yayın bütününü ve bu bütünü oluşturan parçaları düz bir çizgide çalıştırdığı için yaylı çalgı eğitiminin temelini oluşturmaktadır. İyi bir legato ve detaşe tekniği kazanımı ömür boyu sürecek çalıcılığın sağlam temellere oturmasını sağlamaktadır. Kitaplar incelendiğinde her iki kitapta da en çok kullanılan iki teknik legato ve detaşe tekniği olduğu görülmektedir. Bu da başlangıç viyola eğitimi için oldukça faydalı etütlerin yer aldığını göstermektedir. Staccato tekniği yayı kıstırarak seslerin kesik kesik çalınması ve seslerinin birbirinden belirgin şekilde ayrılması ile; bağlı staccato tekniği ise yayı aynı yönde kıstırarak seslerin kesik kesik çalınması ve yine seslerin birbirinden belirgin şekilde ayrılması ile oluşmaktadır. Legato ve detaşeye göre hazırbulunuşluk ve ön bilgi gerektiren bir tekniktir. Bu teknikler beklendiği şekilde kitaplarda sonlara doğru ve legato, detaşeden daha az şekilde yer almaktadır.

En önemli sol el tekniklerinden biri parmak tutmadır. Parmak tutma, perdesiz bir çalgı olan viyolada seslerin tuşe üzerinde doğru konumlandırılabilmesi için bir parmağın referans alınarak diğer parmağın tuşe üzerinde konumlanabilmesidir. Parmak tutma tekniği çalgı eğitiminin en başında kazandırılması gereken bir disiplin olup, doğru bir entonasyonun en temel kuralıdır. Her iki kitapta da sol el teknikleri arasında en fazla yer verilen tekniğin parmak tutma olduğu görülmektedir. Çarpma, mordan, trill gibi süslemeler, çalgıda belli bir hazırbulunuşluk düzeyi gerektirmektedir. Bu yüzden çalgıya başlar başlamaz kazandırılabilecek teknikler değil belli bir düzeye geldikten sonra kazandırılabilecek tekniklerdir. Kitaplarda süslemeler en az yer verilen sol el teknikleri olarak görülmektedir ancak başlangıç eğitim kitapları için bu sayısı oldukça normaldir.

KAYNAKÇA

ALİZADE, Ali (2018). YuriBashmet'ın 20.Yüzyıl Konçerto Anlayışı Üzerine Etkisine Viyola Çalgısı Perspektifinden Bir Bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23*(1), 41-50.

ALPAGUT, Uğur (2005). Keman Eğitiminde "Detaşe" Tiplemelerindeki Hız-Uzunluk Değişimleri İle Sağ El Bilek ve Kol Üzerinde Açısal/Devinişsel Etkileşimler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(1), 1-10.

BAHAR, Barış Kerem (2016). Viyolanın Tarihsel Süreçteki Gelişimi.*Journal of SocialSciences/Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(24), 1202-1223.

BEKTAŞ, Tamer (2003) Bireysel Çalgı Olarak Viyolanın İçerik ve Eğitim Boyutları Üzerine Bir Çalışma. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, (10).*

BULUT, Damla &ÖZFINDIK, Zülfikar (2011a). R. Kreutzer-P. Rode-J. Dont Viyola Metodlarının Karşılaştırmalı Teknik Analizleri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1*(1), 77-86.

BULUT, Damla & ÖZFINDIK, Zülfikar (2011b). Güzel Sanatlar FakülteleriMüzik Bölümlerinde Kullanılan Viyola Metodlarının İncelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(*3), 73-88.

DEMİRCİ, Barış, PARASIZ, Gökalp & GÜLÜM, Ozan (2017). Çalgı Egitimcilerinin Ders İçi Uygulamalara Yönelik Görüşleri (Mevcut Durum ve Olması Gereken Durum). *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Sayı: 39,* 31-49.

DERİCAN, Betül. & ALBUZ, Aytekin. (2008). Viyola Öğretiminde Türk Müziği Dizilerine Dayalı Oluşturulan Makamsal İçerikli Etütlerin İşlevsellik Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.*Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(*I-II), 34-43.

DİNÇ, Şükrü, Öner (2010).Konservatuvarların Müfredatlarında Kullanılan Viyola Başlangıç Metotlarının İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerine Uygulanmasında Oluşan Sorunlar. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12*(1), 454-464.

ERTEN, Canan Fidan & ÇİLDEN, Şeyda (2018). Kulaktan (İşitsel Temelli) Öğretim Yöntemi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 15*(1), 248-267.

KALKANOĞLU, Burcu (2020). TheStudentOpinionsRegardingthePiano Training Methods: TheSample of Trabzon

UniversityStateConservatory. *International Journal of EurasianEducationandCulture, Issue: 9*, 1041-1068.

KAPÇAK, Şeydagül& ÇİLDEN, Şeyda (2012). Keman Eğitiminde Kullanılan" Fiorillo 36 Etüden" Metodunun Sağ El, Sol El Teknikleri ve Müzikal Dinamikler Açısından İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32*(2), 267-280.

OKAY, H. Hakan & KURTASLAN, Zafer (2013). Keman ve Viyolada Ton Üretimi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2*(1), 274-283.

ÖNER, Ali Kerim (2020). Eşzamanlı Birlikte Çalma Uygulamasının Ud Eğitiminde Performans ve Motivasyona Etkisi.*Bayterek International Journal of AcademicResearch, 3*(1), 12-18.

ÖZÇİMEN, Aycan & BURUBATUR, Mete (2012). Eğitim Fakülteleri Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Birinci Sınıf 1. ve 2. Yarıyıl Viyolonsel Eğitiminde En Çok Kullanılan Metot, Etüt ve Egzersizler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 27*, 185-194.

ÖZER, Ulaş (2006). *Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde Verilen Keman Eğitiminde Çift Ses Çalma Durumlarının İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

SAY, Ahmet (2005). *Müzik Sözlüğü.* Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2. Baskı, Ankara.

TEOMETE, Zafer (1990). *Viyola Yapısı - Müzik Tarihindeki Gelişimi - Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi,* Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

VARIŞ, Yakup Alper (2006). *Kemandan Viyolaya Geçişte Karşılaşılan Güçlüklerin Viyola Eğitimine Yansımaları.*Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı, 682-691.

YAZICI, Burcu (2014). *LionelTertis Ekseninde Viyolanın Tarihçesi.* 1. Baskı, Liya Kitap: Ankara.

YILMAZ, İrem Sude & MUSTUL, Önder (2019). Güzel Sanatlar Liseleri ve Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Kullanılan Viyola İçin Yazılmış Eğitim-Öğretim Materyalleri. *Online Journal of Music Sciences, 4*(1), 104-121.

EDUCATIONAL SCIENCES

NUMBER	AUTHOR	BOOK NAME	LINRARY NAME AND CATALOG NUMBER
1.	Zoran Lakić	Razvoj predškolskog zakonodavstva u Crnoj Gori : (1903-2003)	Berkely University, Library,USA LA1009.M66 R39 2005
2.	Anđa Backović, Vesna Vučurović, Zoran Lalović	Naša škola : istraživanja u obrazovanju : (2004-2008)	Library of Congress, USA LA962. N37 2008
3.	Nezir Çitaku	Arsimi fillor në komunën e Skënderajt në shek. XX	Stanford University, Library,USA LA1040. K67 C58 2011
4.	Jovanović, Miodrag V.	Poluglasnici i jat u crnogorskim govorima	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 726810
5.	Tepavčević, Miodarka	Jezik Stefana Mitrova Ljubiše	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 726011
6.	Peric, Natasa	European language Portfolio	University of Belgrade Library, Serbia 101112084
7.	Džudit Rotšild, Elen Danijels	Materijali i aktivnosti za rad u učionicama u kojima dijete ima centralnu ulogu	Miklošič Library FPNM, Maribor Slovenia K 373.3 ROTHSCHILD
8.	Cabrilo, Nevena; Susic, Radomir	Naša škola : nastava prirodnih nauka	University of Belgrade, Serbia 100912697
9.	Ruzhdi Hasanaga	Frazeologji dhe fjalë të urta: (shqiptarëve në Mal të Zi)	Harvard University Library, USA PG9598.M66 H37 2016
10.	Dušan J Martinović; Dragan K Vukčević	Knjižarstvo Crne gore do 1941. godine	University of Toronto Library, Canada Z443.83 .M66 M37 2007
11.	Bogojeviç, Dragan	Metodologija za eksternu değerlendirmeaciju vaspitno-obrazovnog rada: naša škola	University Of Belgrade Library, Serbia 01112051
12.	Vasiljeva, Ljudmila	Srednjojužnoslavenski književni jezici u sinkroniji i dijakroniji	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 728778
13.	Zymer Ujkan Neziri;	Shoqëria Kulturore-Artistike "Rapsha" : Drume, Hot, Malësi e Madhe, 40 vjetori i veprimtarisë	Bayerische Staatsbibliothek, Germany BV046219734
14.	Vujica Ognjenović	Prevedena književnost : kritike i prikazi	University of Illinois Library, USA 011.73 Og5p
15.	Miomir Dašić; Dragan K Vukčević	O istoričarima Crnogorske akademije nauka i umjetnosti : prilog istoriji istoriografije Crne Gore	Thüringer University Library, Germany 2014 A 1522

16.	Šalamun, Tomaž	Riječ je temelj svijeta : izbor, 1987-2011	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 733515
17.	Vujica Ognjenović	Prevedena književnost : kritike i prikazi	University of Illinois Library, USA 011.73 Og5p
18.	Miranović, Dragan	Geografija: udžbenik za srednje stručne škole	University of Maribor Library 000060011
19.	Zeković, Sreten	Moj jezikovnik : (rječnikovnik i pojmokovnik)	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 735568
20.	Rotković, Radoslav	Jezikoslovne studije	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 754119
21.	Milica Lukić; Adnan Čirgić; Aleksandar Radoman	Lingua Montenegrina - Croatica : izabrane teme iz crnogorske i hrvatske književnojezične povijesti i sadašnjosti	Hungarian Academy of Sciences Library, Hungaria KA-971.579
22.	Đoković, Ljubomir	Rječnik nikšićkog kraja	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 726031
23.	Đurišić , Dušan Đuričković, Milutin Đurović, Žarko L.	Zvjezdani voz : izbor iz slovenačke književnosti za đecu i mlade	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 752044
24.	Ostojić, Branislav	Rječnik govora okoline Mojkovca	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 725182
25.	Nenezić, Sonja	Jezik Nikole I Petrovića	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 725954
26.	Ostojic, Branislav Stanojcic, Zivojin Jovicevic , Radojica Coric, Bozo	Radovi sa naučnog skupa Lingvistički skup "Boškovićevi dani"	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 729237
27.	Đoković, Ljubomir	Rječnik nikšićkog kraja	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 726031
28.	Bosiljka Pušić	Tondo	Univweristy of CA-Berkeley, USA PG1419.26.U76 T6 2014
29.	Hasanaga, Ruzhdi	Frazeologji dhe fjalë të urta : (të shqiptarëve në Mal të Zi)	Harvard University- USA (HD) PG9598.M66 H37 2016
30.	Priredivaci Srdan Pejovic Miodrag Milin	Izveštaj rumunskih diplomata o Crnoj Gori iz 1872. i 1874. godine	Harvard University- USA 014157013 http://id.lib.harvard.edu/aleph/014157013/catalog
31.	Strikovic Slavica Strikovic	Monitoring : rodna osjetljivost Crnogorskih medija	Harvard University- USA 014992848 http://id.lib.harvard.edu/aleph/014992848/catalog

32.	Javanović, Bosko Marvov	Monografija Cuca : Otimanje od zaborava	Harvard University- USA 013775085
33.	Nikčević, Vojislav	Štokavski dijasistem : norma i kodifikacija	Wienne University- Austria 53B-358
34.	Qani Osmani	Demokracia dhe partitë politike shqiptare në Mal të Zi	Columbia University- USA JN9619.A795 O85 2016g
35.	Arian Leka.	Lindur në provincë.	Toronto University, Canada 10579666
36.	Radovan Radonjić	Razgovori	Pittsburgh University, USA 1079363920 Radovan Radonjić
37.	Đorđe Borozan	Crnogorske dinastije	Zurich University, Switzerland 011305993
38.	Sreten Škuletić (Ed.)	Strategija razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori : (2010-2014)	Montenegro University Library, MONTENEGRO 377(497.16)"2010/2014"
39.	Klaudia Ferluga, Ilarija Garofolo, Elena Markidžani	Obrazovanjem do vrednovanja prostora : (priručna literatura za nastavnike)	Montenegro University Library, MONTENEGRO 373.3.016:711(497.16)(035)
40.	Zavod za školstvo	Katalog programa stručnog usavršavanja nastavnika : za školsku 2008/2009. godinu	Montengero University Library of Faculty of Philosophy in Nikşik MONTENEGRO 371.14(497.16)(083.97)
41.	Momir Dragićević, Sanja Kaluđerović Sonja Krivokapiç	Obavezni izborni predmeti : opšta gimnazija : predmetni programi : ekologija i zaštita životne sredine I, II, III i IV razred opšte gimnazije : biodiverzitet I, II, III i IV razred opšte gimnazije : građansko obrazovanje I, II, III i IV razred opšte gimnazije : hemija i život I razred opšte gimnazije	Đurđe Crnojević' National Library, MONTENEGRO 373.5.016: 502/504 (497,16)
42.	Radovan Popovic, Goran Terziç, Vesna Bulatoviç	Naša škola : preporuke za izradu Akcionog plana u obrazovno-vaspitnim ustanovama /	Montenegro University Library, MONTENEGRO 373/374(497.16)
43.	Labović, Itana Mugoša, Boban Strahinja, Rajko	Znanje i stavovi opšte populacije u vezi sa HIV/AIDS-om u Crnoj Gori 2009. godine	Montenegro University Library, MONTENEGRO 616.98:578.828HIV(497.16)"2009"
44.	Branka Kankaraš, Rada Mujović, Katarina Vučinić	Profesionalna orijentacija : putevi do karijere : (priručnik za nastavnike) : petofazni model profesionalne orijentacije	Montenegro University Library, MONTENEGRO 37.048.4(035)

45.	Syme Kokaj	Arsimi shqip në anë të malit : 1945- 1985	Đurđe Crnojević' National Library, MONTENEGRO 37(497.16=18)"1945/1985"
46.	Sava Kovacevic	Aktivnosti međunarodnih organizacija na primjeni neformanog obrazovanja u Crnoj Gori	Ohio State University Library, USA KKL1315.3 .K68 2012
47.	Saša Milić	Ideas and teaching plans for inclusive education	Montenegro University Library, MONTENEGRO 37-054.57(=214.58)
48.	Pavle Goranović (Ed.)	Zdravi stilovi života : izborni predmet I ili II razred gimnazije : predmetni program	Đurđe Crnojević' National Library, MONTENEGRO 373.5.016:613(497.16)(035)
49.	Vesna Lazović	Nacionalno testiranje učenika III i VI razreda devetogodisnje osnovne skole	Đurđe Crnojević' National Library, MONTENEGRO 371,26: 811.163.4 (497,16) (047)
50.	Dragan Bogojević	Naša škola : istraživanje : primjena reformskih rješenja u osnovnim školama i gimnazijama u Crnoj Gori : analiza rezultata sa preporukama	Montenegro University Library, MONTENEGRO 373.3/.4.014.3(497.16)
51.	Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore	Program rada stručnih službi u školskim i predškolskim ustanovama : (pedagog, psiholog, logoped i defektolog)	Montenegro University Library, MONTENEGRO 371.12:37-051]:373.3/.6(083.97)
52.	Dušanka Popović, Ljiljana Subotić, Vidosava Kašćelan	Interaktivna obuka : program za trenere	Montenegro University Library, MONTENEGRO 371.311.1(035)

DÜNYA'DA İLK 500'E GİREN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDEKİ KİTAP LİSTESİ

IVPE tarafından yayımlanan ve YÖK tarafından tanınan sıralama kuruluşlarınca belirlenen dünyada ilk 500'e giren üniversite kütüphanelerinden seçilmiş 25 kitap listesi

YÖK TARAFINDAN TANINAN SIRALAMA KURULUŞLARI: URAP, ARWU, Leiden Ranking, Times Higher, QS World Rankings

NUMBER	AUTHOR	BOOK NAME	LIBRARY NAME and CATALOG NUMBER
1.	Mijušković, Milorad	Prilozi proučavanju biljnih bolesti u Crnoj Gori	Berkeley University Library, USA SB605.M66 M55 2002
2.	Lunji, Mentor	Towards a new Engineering : reflections of a practitioner	University of Belgrade, Serbia 300491715
3.	Đorđević, Branislav	Hidroenergetski potencijali Crne Gore : mogućnosti korišćenja za razvoj i unapređenje životne sredine	University of Ljubljana, Slovenia GS 584434
4.	Vukotić, Dragutin P.Kovačević, Zoran Bukelić, Jovan	Asocialities in Medical Science and Practice	Berkeley University Library, USA R725.5 .V85 2007
5.	Kadijević, Zdravko N.	Smoking As a Risk Factor	Berkeley University Library, USA RC567 .K33 2011
6.	Branislav Marović;	Crmnica : ličnosti	Columbia University, Library, USA DR1925.C75 C75 2014g
7.	Mijušković, Milorad	Prilozi proučavanju biljnih bolesti u Crnoj Gori	Berkeley University Library, USA SB605.M66 M55 2002
8.	Nezir Çitaku	Arsimi fillor në komunën e Skënderajt në shek. XX	Stanford University, Library,USA LA1040. K67 C58 2011
9.	Jovanović, Miodrag V.	Poluglasnici i jat u crnogorskim govorima	University of Ljubljana Library, Slovenia GS I 726810
10.	Ruzhdi Hasanaga	Frazeologji dhe fjalë të urta: (shqiptarëve në Mal të Zi)	Harvard University Library, USA PG9598.M66 H37 2016
11.	Dušan J Martinović; Dragan K Vukčević	Književnost Crne gore do 1941. godine	University of Toronto Library, Canada Z443.83 .M66 M37 2007
12.	Vujica Ognjenović	Prevedena književnost : kritike i prikazi	University of Illinois Library, USA 011.73 Og5p
13.	Nikčević, Vojislav	Štokavski dijasistem : norma i kodifikacija	Wienne University-Austria 53B-358
14.	Dušan J Martinović; Dragan K Vukčević	Književnost Crne gore do 1941. godine	University of Totonto Library, Canada Z443.83 .M66 M37 2007
15.	Zlatko Zlatičanin	Mikrokosmos u njegoševoj "Luči mikrokozma"	Cornell University Library, USA PG1418.P4 L83 2013
16.	Burić, Dragan Ducić, Vladan Luković, Jelena	Climate variability in Montenegro in second half of the XX and the beginning of the XXI century	Yale University Library, USA QC903.2.M68 B87 2011
17.	Zoran Ristović : život i rad	Martinović, Dušan J.	Stanford University, USA PG1419.28 .I84 Z845 2008
18.	Dragan Bogojević; Jean- Jacques Tatin-Gourie	L'imaginaire du Monténégro chez les voyageurs français du XIXème siècle	University of Washington, USA DR1817 .B64 2006
19.	Qani Osmani	Demokracia dhe partitë politike shqiptare në Mal të Zi	Columbia University- USA JN9619.A795 O85 2016g
20.	Boško Markov Jovanović	Monografija Cuca: otimanje od zaborava	Yale UniversitYLibrary, USA DR1928.C83 J68 2013
21.	Lindur në provincë.	Arian Leka.	Toronto University,Canada10579666
22.	Razgovori	Radovan Radonjić	Pittsburgh University, USA 1079363920
23.	Monografija Cuca: otimanje od zaborava	Boško Markov Jovanović	Yale University Library, USA DR1928.C83 J68 2013
24.	Ruzhdi Hasanaga	Frazeologji dhe fjalë të urta: (shqiptarëve në Mal të Zi)	Harvard University Library, USA PG9598.M66 H37 2016
25.	Vujica Ognjenović	Prevedena književnost : kritike i prikazi	University of Illinois Library, USA 011.73 Og5p